

j) opozarja se na organizacijo ekspedicije v Berlinu za ustanovitev prekmorskih trgovinskih naselbin;

k) nj. ekscelenca baron Pino naznanja:

„Nj. c. in kr. apostolsko Veličanstvo je z Najvišjim lastnoročnim pismom z dne 16. marcija t. l. na mojo prošnjo izvolilo me milostno odpustiti z mesta trgovinskega ministra. Vsled te najmilostnejše odpustitve z današnjim dnevom od svojega dozdanjega delokroga se poslavljajoč ne morem opustiti, da se ne bi spominjal s posebnim priznanjem vedno vestnega in uspešnega delovanja, kakor tudi nič manj umnega razmotrivanja tako mnogih važnih in težavnih vprašanj, s katerimi se je slavna trgovinska in obrtna zbornica za mojega poslovanja imela baviti in da izrečem slavni trgovinski in obrtni zbornici svojo iskreno zahvalo za vspešno podporo, izkazano mi pri izpolnjevanji mojih uradnih dolžnosti.“

Zbornica je naznanila, da je nj. ekscelenca kot trgovinski minister odstopil, vzela z največjem obžalovanjem na znanje. Ob enem je izrekla zbornica nj. ekscelenci za vspešno delovanje svojo globokočutno zahvalo ter izrekla, da se sploh priznava, da se ima Kranjska zahvaliti velikemu vplivu nj. ekscelence, da so železniška upraviteljstva dovolila nekatere tarifne olajšave za Kranjsko ter da je postalo trdnejše upanje, da Kranjska dobi razen krajevne železnice Ljubljana-Kamnik tudi dolensko železnico.

l) Poroča se, da se je starešinstvu severo-amerikanskih držav predložil postavni načrt, kateri prepoveduje uvažanje takih izdelkov, kateri so tako zaznamenovani, kakor da bi bili izdelani v Zjedinjenih državah.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

37.

Marseille.

Zjutraj je bilo. Solnce je uže dosti visoko stalo, ko smo se približali Marselju. Morje je mirovalo. Zaliv marseljski je odprt; v zalivu je izdobljo morje luko. Po zalivu so plitvine, skaline in otočiči. V en otok je izdobljo morje dolg in ozek zaton, ki ga vse na okolo okrožujejo skaline, cele in odtrgane; tu je lazaret marseljski, in velé, da je eden najlepših te vrste. Došel je na brod pilot, da nas vodi, in kedar smo vzdignili zastavo, došel je tudi parobrodčič, da nas pelje v staro luko. Dvoje utrdb brani to luko; vhod je tesen. Na levo od tega vhoda sta nova luka, in Napoleonova luka, za katero so milijone in milijone frankov potrosili. Vse tri so polne ladij vsake vrste, v vseh treh se popolnoma zrcali trgovinsko in mornarsko življenje; povsodi je gibanje, povsodi marljivo delajo od zgodnjega jutra do pozne noči, pa tudi po noči ne mirujejo povsodi. Marselj je straža afrikanskih posestev, toraj je bil vedno pod neposredno zaščito celoskupnega francoskega naroda. In da je res tako, to dovolj spričuje silni njegov razvitek v trgovini, s kakoršnim se ne more ponašati nobeno drugo pomorsko mesto francosko.

Stara luka je bila kar natrkana ladij, in le počasi smo šli naprej. Večina mesta stoji po obronku enega brda, ostali kos, in sicer najživahnejši, v oni ravnini,

ki je nastavek tega obronka. Okolo samega mesta priroda je divja, obale skalnate, zemlja nerodovitna, ali nekoliko dalje, vse je živo, obdelano. Do pet tisoč letnih stanov, ukusnih, krasnih, bogatih, pa mnoge tovarne okrožujejo Marselj kot kak venec.

Javni trgi so prostrani, krasni, na primer: Place Rayal, Place Neuve in Esplanade. Krasne so premnoge zgradbe, na primer: veličastna nova stolna cerkev v slogu bizantinskem, mestna hiša, nova borza, palača longhampska z observatorijem, s prirodnoznanstveno-zgodovinskim kabinetom in z galerijo slik; velika bolnišnica pri sv. Duhu, stari muzej, opatija sv. Viktorja; potem nova cerkev Notre Dame de la Garde na nekem 510 čevljev visokem in utrjenem brdu, cesarski grad, banka, véliki kolodvor, véliki gledališče in še marsikaj. Staro mesto ni posebno lepo, prekrasno pa je novo mesto, ki ima široke, ravne ulice, obrobline z najlepšimi hišami, in nagizdane z bogatimi in prekrasnimi prodajalnicami.

Kar se tiče znanstvenih in umetnostnih naprav in zavodov ima jih Marselj v obče vse, kakor druga enaka večja mesta; vzlasti je spomina vredna zbirka starin, ki je morda največa in najlepša za Parizom.

Marselj je bil utemeljen uže pred 2500 leti, in je prestal svoje dni mnogo viharjev, ki so preko njega besnili. Kolikor potov je bil vržen in pohojen, toliko potov se je zopet ponosno vzdignil. Dan danes ima čez 300.000 duš. V zadnjih političkih homatijah je stal nepremično ob republiki.

Po največi in sprelepi ulici „Rue Canabière“, ki je ob enem pazar, ulica in šetališče, rada hodi ali se vozi gospoda na perivoj mestni. Na tem perivoju je bila prej francosko-nemško vojsko bogata flora in favna. Revolucionarni poskusi zloglasnih anarhistov so zadali veliko zgubo pariškemu zoologiškemu vrtu, in da se glavnemu mestu francoskemu nadomesti ta zguba, poslali so tje vse, kar je bilo boljšega po pokrajinah. Zbog tega se je do malega izpraznil tudi perivoj marseljski. Prekrasni muzej stoji na mičnem brdu, in do njega držé dolge, gladke in široke stopnice iz belega kamena. Muzej je iz dveh velikih zgradb; na desno so živali, na levo kipi in slike. Obe zgradbi ste široki, prostrani in ukusno razvrsteni. Sredi teh zgradb izvira voda iz gobcev trem volom, in po vodovodu teče v mesto. Unstran muzeja se pričinja drugi del perivoja, mnogo prostranejši in valovitejši od prvega, višine se menjajo z ravninami, in ta kos se ne dá obiti v kratkem času.

Povrnivši se iz perivoja stopili smo v kavano „des Turcs“, ki stoji na dnu ulice Carabière. To je široka dvorana, z orientalskim ukusom opravljena, dolga je in visoka kot kako gledališče. Vsi trije vhodi so olepšani z bogatimi, rudečimi in modrimi zagrinjali; po tleh so razgrnjeni modri sagi, in po stenah visé orjaška prekrasna zrcala. Štirje vitki železni stebri držé do stropa, in sredi njih stoji boginja slobode na mramornem podstavku, in iz desne roke izliva srebročisto vodo.

Pred tem kipom, pred to sliko idealnih teženj Francozov, razgrinja se evropsko življenje v stotinah trgovcev, pomorcev, tovarnarjev itd. Tu vidiš Francoza, maha in opleta z rokama, zviija vrat na vse strani, vrtí se na desno, levo, nestalno, nemirno. Tam vidiš Rusa, govori ozbiljno, malo ali živahno. Tu sedi Anglež, pije kavo, za kavo konjak, in to tako dostojanstveno, kakor da se pri njegovi mizi rešujejo evropske zadeve. Tam skače Italijan kakor veverica, vpije, kakor da ga kdo ščiplje, ali kakor da so vsi okolo njega gluhi. Gledi, ondi pa sedí dalmatinski Hrvat, trezno in mirno pije čašico kave, in na obrazu se mu bere, da so misli njegove zunaj kavane, na ladiji, pri blagu. Blizo njega stoji Grk, ki striže in iskri z očmi, kakor da se bliska. Kot buče-

lice pa letajo agenti, sansiri *) od mize do mize, vsak gleda, da bi napravil izdaten dobiček.

Prve novine, ki dojdejo, vsprejete so radostno. Skozi to ogromno dvorano, kakor da je šinila električna iskra ob vsakem naznanilu, ki dospe z borze. Stotine glav se vzdigne, stotine oči napne, stotine ust zine, stotine vprašanj navstane vse vprek, in tudi odgovorov. V vsakem kotu, povsodi, kamor se obrneš, kamor pogledaš, vidiš evropski sag živečih stvari. Slišiš španjski, francoski, italijanski, angleški, hrvatski, grški, holandski, švedski, arabski, pa ruski in nemški. Tu vidiš oči živih, ognjenih, mrzlih in zaspanih. Tu vidiš obrazov, na katerih moreš brati mir in zadovoljnost, pa tudi takih, kateri so izraz obupanja. Povsodi šum, žvenketanje posodja, ropotanje stolov, hoja, vprašanja poslužnikov, ki ti ponujajo to ali ono, in kdor ni trdnih živcev, ne more strpeti v tej mešanici.

Politične stvari.

Kako so uporniki odstavili bolgarskega kneza Aleksandra.

V „Pester Lloyd“ nahajamo sledeč nadrobni popis odstavljanja bolgarskega kneza Aleksandra, ki bo gotovo zanimal tudi „Noviške“ čitatelje.

„Po noči od petka na soboto bil sem v družbi gospodov in bila je ura 2 po polnoči, ko smo se napotili domu po poti, katera pelje memo palače kneževe. Ko se palači bližamo, čujemo na enkrat enakomerne korake prihajajočih vojakov, kmalu potem nastane polglasen ropot na grajski straži in tihoto jutranjega mraka preletel je strašni, raztresljiv klic groze in na pomagaj. Potem bilo je zopet vse tiho, mrtvaško tiho; nekoliko vojakov na straži, ki so se hoteli staviti v bran, bilo je umorjenih. Drugi bili so na besede pokorni in so se udali brez ugovora. Bil je en batalijon, ako se ne motim, batalijon s Kestendil-a in dve kompaniji zbrani iz gojencev šole plemičev, ki so tje prišli in zasedli vse dohode k gradu.

To je bila tedaj vsa posadka v Sofiji, ker druge vojake so zadnje dni premestili v Slivnico, deloma z namenom, da bi imeli tam večje vaje, deloma pa v previdnosti zaradi srbskega oboroževanja. Kakor se je namreč sedaj pokazalo, dohajale so bolgarski vladi uže več tednov prav redno kriva zaupna naznanila obsega, da se Srbska oborožava in nepričakovano na skok pripravlja. To stanovitno sumničenje Srbske pogodilo je namenom Cankovčanov, bolgarska stolnica bila je zadnje dni spraznjena vojakov in ostal je tam edin batalijon, kateremu je bil poveljnik Grujev, mlad, častilakomen višjerad, ki je bil dogovorjen s Cankovim in metropolitom Klementom. Ko so se vsi vhodi in stopnice gradu zasedale, izbudil se je vsled ropota eden dvornih uradnikov, ki je spal v pritličji. Ko se je ta ozrl na dvorišče, bil mu je takoj položaj jasen. Omeniti je, da je knez v petek dopoldne prejel brezimno pismo s svari- lom in naznanjenjem vse zarote. Knez, čegar neustraš- ljivost je znana, smejal se je pretenju, jo je prečital svojim zaupnikom in bratu ter pismo vrgel v koš.

*) Sansiri, kakoršnih je po vseh pomorskih mestih, zve- čine so propalice, ki brezstidno trgujejo z mornarsko kožo in mornarskim krvavim zaslužkom. Mornar, ki se hoče vkreati, priporoča se sansiru; kapitan namreč ne išče sam mornarja, on gré k sansiru in pové, koliko in kakošnih mož potrebuje.

Dotični dvorni uradnik planil je takoj v sobo princa Franca Josipa, ta je takoj stopil na dvorišče in zarot- nikom naproti. Nastalo je hudo besedovanje, katero je bilo tako glasno, da je kneza Aleksandra zbudilo. Ta je malo minut kasneje le deloma oblečen prišel na dvo- rišče poleg svojega brata. Kaj se tukaj godi? vpraša. Zapovedovalna prikazen kneževa napravila je mogočen vtis na za zarotnike, ki so se nehoté priklonili in pri- prihodu kneževem omolknili.

Grujev, ki je z dvema častnikoma stal v prvi vrsti, poprime potem besedo ter razloži mirnim in mer- jenim glasom knezu, da blagor Bolgarske zahteva njegov odstop. Knez zavrnil je na kratko to zahtevo, ne da bi se bil spustil v razgovor z zarotniki. Grujev postaja na to drznejši, kaže skoz okno na pred grad prihaja- jočo vojno ter pravi, da vsa vojna silovito zahteva od- stop knežev in varstvo cara vseh Rusov, katerega je on, knez, tako hudo žalil. Kazanje na spodaj uvrstene vojake, pogled na nadepolno vojaško mladež bolgarsko, katera je prvi korak v mlado življenje pričela z izdajo svojega vojaškega poveljnika, katere je osebno ustanovil in vredil, je pretresljivo vplival na kneza. S čelom slo- neč na steklu okna strmi knez nekaj časa na vojake zunaj, potem se obrne in reče milega glasu: „Naj pa bo, spišite odpovedno pismo, podpisal bom. Ako me vojna zapusti, častniki in vojaki, katere sem k zmagi vodil, potem nimam v tej deželi ničesar več iskati. Pi- šite, kar hočete, pa urno.“ Potem zapusti knez vežo pritličja, kjer se je to godilo ter odide po stopnicah v prvo nadstropje, kjer je bila spavnica, da bi se oblekel popolnoma. Zarotniki pa so imeli odpovedno pismo uže gotovo v žepu, sledijo tedaj knezu za petami in ga ne spustijo več spred oči ter mu zgoraj v sobi predložé pi- sanje v podpis. Knez molčé prečita pisanje ter podpise z neomahljivo roko: „Aleksander, Bog varuj Bolgarsko!“ Potem se je knezu nujno naznanjalo, da naj takoj od- potuje.

Izrekel je, da je k temu pripravljen, zahteval je pa vožnjo nastopiti v družbi svojega brata princa Franca Josipa. To se mu je dovolilo pa z dostavkom, da mu bo princ sledil v drugem vozu, dalje pa, da se nihče izmed kneževe bližine ne sme potujočim pridružiti. V obče se je s knezom ravnalo vljudno, samo da ga no- beden zarotnikov ni imenoval „Visokost“, ampak prosto „knez“.

Potem oblekel se je knez do dobrega ter šel v spremstvu enega majorja, Grujeva in dveh častnikov na strani v 150 korakov oddaljeno vojno ministerstvo, kamor so kasneje tudi princa Franca Josipa pripeljali. Med tem pripeljala sta se dva vozova, v enega vsedel se je knez Alesander, v drugega princ Franc Josip, k vsakemu dva častnika in oborožen vojak na sprednji sedež. Nekoliko konjikov jahalo je spred, nekoliko zad. Bilo je ob 1/2 3. uri zjutraj, ko sta se oba vozova jela tirati na cesti proti Berkovici in Ginci soteski.

Predno so se vozovi odpeljali, rekel je knez Gru- jevu: „Jaz nimam pri sebi nič denarja, naročite vendar, da gospod Menges pride.“ Ta, rodom Nemeč in po- trjen zaupnik knezov, oskrboval je namreč kneževo za- sebno premoženje. Zarotnikom pa je bilo ležeče na tem, kneza kar prej moč spraviti iz mesta ven, zato niso nikakor hoteli dovoliti, da bi se sešel s kako osebo njegove bližine, odgovoril je tedaj Grujev, da bo on sam skrbel, da gospod Menges knezu doloži denarja v Lompalanko, kar se je še tisti dan zgodilo.

Po odhodu kneževem podali so se zarotniki k me- tropolitu Klementu, kateri je poleg Cankovega smatrati za dušo upora. Med tem razdelil se je bata- lijon v male stražne oddelke, kateri so zasedli javna